

علمی پژوهشی

شناسایی تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران

صدیقه طوطیان^۱، لیلا سعیدی^۲ و علی محبیان^۳

چکیده

زمینه و هدف: مهاجرت انسانی شامل جابجایی افراد از مکانی به مکان دیگر با قصد اسکان دائم یا موقت در یک مکان جدید است. لذا هدف پژوهش شناسایی عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران است.

روش‌شناسی تحقیق: روش تحقیق کمی از نوع توصیفی و جامعه‌ی پژوهش شامل کلیه متخصصان اقتصادی است که حداقل ۵ سال سابقه کار و تجربه در این زمینه رداشته باشند نمونه گیری به صورت هدفمند تا اشباع نظری انجام شد که با ۱۰ نفر از خبرگان در خصوص مولفه های عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران مصاحبه شد سپس با تلفیق شاخص‌های استخراج شده از مبانی نظری و نظر خبرگان در فاز دلفی پرسش نامه اولیه طراحی گردید و ۳۶۵ پرسشنامه به روش نمونه گیری در دسترس بین مردم منطقه ۲۲ بخش گردید روایی و پایایی پرسشنامه نیز تایید شد برای تحلیل یافته‌ها از معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها: تحلیل با استفاده از روش دلفی از ۳۳ عامل ۲۹ عامل به عنوان شاخص‌های موثر شناسایی شد. عامل‌های موثر تبعات اقتصادی مهاجرت غیر قانونی به ایران شامل: تخصص‌گرایی حرفه‌ای، مسکن، عواقب اجتماعی، بیکاری و اشتغال و فرصت شغلی بودند.

نتیجه گیری: کارگاه‌هایی که به دلیل شرایط سخت کاری و عدم رعایت استانداردهای محیطی در آنها، نیروی کار ایرانی رغبتی به کار کردن در آن کارگاه‌ها ندارد، تسهیلات بانکی و اعتبارات ارزان قیمت اعطا شود؛ البته مشروط به استخدام و جایگزینی نیروی کار ایرانی.

واژگان کلیدی: تخصص‌گرایی حرفه‌ای، مهاجرت غیر قانونی، عواقب اجتماعی، بیکاری و اشتغال، و تبعات اقتصادی

۱- دانشیارگروه مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب تهران ایران نویسنده مسئول (tootian.sedighe@wtiau.ac.ir)

۲- استادیارگروه مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب تهران ایران (saiedi.leila@wtiau.ac.ir)

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب تهران ایران (almoheb58@gmail.com)

-مقاله مستخرج از پایان نامه دانشجوی ارشد رشته مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران، ایران.

مقدمه

مهاجرت انسانی شامل جابجایی افراد از مکانی به مکان دیگر با قصد اسکان دائم یا موقت در یک مکان جدید (منطقه جغرافیایی) است. جابجایی اغلب در فواصل طولانی و از یک کشور به کشور دیگر اتفاق می افتد، اما مهاجرت داخلی (در داخل یک کشور واحد) نیز امکان پذیر است. در واقع، این شکل غالب مهاجرت انسان در سطح جهان است (دوستمان و گورلاچ، ۱، ۲۰۱۶، ۹۹). مهاجرت اغلب با سرمایه انسانی بهتر هم در سطح فردی و هم در سطح خانوار و با دسترسی بهتر به شبکه های مهاجرت همراه است که حرکت دوم احتمالی را تسهیل می کند. سن نیز برای مهاجرت کاری و غیر کاری مهم است. افراد ممکن است به صورت فردی، در واحدهای خانوادگی یا در گروه های بزرگ مهاجرت کنند (سمی، ۲، ۲۰۲۱، ۴).

مهاجرت از ضروری ترین نوع تحرک های جمعیتی به شمار می آید، که قدمتی به اندازه بشریت دارد اما تفاوت آن با گذشته در حوزه جغرافیایی و مقیاس آن است. مهاجرت های بین المللی براساس انگیزه افراد در دو دسته هستند که عبارتند از: (۱) مهاجرت غیراختیاری یا اجباری که شامل جابجایی پناهندگان است؛ (۲) مهاجرت اختیاری یا آزادانه که مهاجرت اقتصادی نام دارد. در واقع مهاجرت های غیراختیاری یا اجباری اساساً اشاره به جریان های پناهندگی دارد که در چهارچوب آن به دلایل بلایای طبیعی، جنگ های داخلی و تعقیب و آزار قومی افراد ناگزیر می شوند از وطن خارج شوند (اختیاری و رفیع، ۱۳۹۷، ۷۴). به طور کلی مهاجرت ها را می توان مجموعه ای از فرایندها با ابعاد مختلف است که به عبور از مرزهای سیاسی کشور به صورت فردی، خانوادگی و گروهی اشاره دارد، به گونه ای که نهایتاً به اقامت آنها در موقعیت جغرافیایی جدید منجر می شود (زاتی، ۳، ۲۰۲۱، ۴).

در مورد آثار اقتصادی مهاجرت، تحقیقات نشان می دهد که مهاجرت برای کشورهای پذیرنده و فرستنده مفید است (برانانو و همکاران، ۴، ۲۰۱۵، ۱۲). مطالعات نشان می دهد که از بین بردن موانع مهاجرت تأثیرات عمیقی بر تولید ناخالص داخلی جهان خواهد داشت و برآورد سودهای آن بین ۶۷ تا ۱۴۷ درصد است (آگری و سیمون، ۵، ۲۰۲۰، ۷).

یکی از کشورهایی که در طول سال های گذشته شاهد سیل عظیمی از مهاجران غیرقانونی بوده، ایران است. آمارها نشان می دهد که بیش از ۹۹ درصد از مهاجران افغانی به طور غیرقانونی از مرزهای کشورشان وارد ایران شده اند (عیسی زاده و مهرانفر، ۱۳۹۱، ۹۹). علاوه بر این، یکی از موارد مهم در بحث مهاجرت، ارتباط آن با امنیت از ابعاد مختلف است. در گذشته جنبه های منفی مهاجرت مورد توجه شده و تأثیرگذاری های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نشات گرفته از این جریان در چارچوب امنیتی اهمیت بیشتری پیدا کرده است. ایران در گذشته تا به

1-Dustmann & Görlach

2-Semi

3-Zotti

4-Brunow et al

5-UGGERI & SIMEON

امروز میزان مهاجرانی است که اکثریت آنها به طور غیرقانونی و بدون مجوز رسمی وارد ایران شده اند و مشکلات عدیده ای را در ابعاد مختلف فرهنگی، ازدواج، اشتغال، آموزش، بهداشت، ناهنجاری ها، جرائم، مسکن و... برای ایران به وجود آورده اند. بنابراین برای شناخت ویژگی های جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی مهاجران افغانی در ایران، نیاز اساسی به بررسی تحقیقات مختلف در ابعاد متفاوت و مقایسه نتایج آنها با یکدیگر است. در این بین با توجه به عدم مطالعه اثرات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، ضروری است به انجام این مطالعه بپردازیم و عوامل موثر در تبعات اقتصادی مهاجران را شناسایی کنیم. همچنین با توجه به اینکه اطلاعات اقتصادی قابل قبولی و آمار دقیقی در دست نبوده و انجام مطالعه ای تجربی و دقیق در مورد اثرات اقتصادی این مهاجران امکان پذیر نیست، و از دیدگاه تئوریک پیامدهای اقتصادی مهاجران غیرقانونی را مورد بررسی قرار دهیم؛ نگاهی گذرا به حضور مهاجران غیرقانونی در ایران و بررسی و شناسایی عوامل موثر در مهاجرت غیرقانونی می پردازیم.

شاخص های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران کدامند؟

ادبیات نظری و تجربی

مهاجران غیرقانونی

در مهاجرت غیرقانونی همانگونه که از سیاق اصطلاح مشخص است در واقع پاسخ معکوسی است که به دنبال تضاد میان مهاجرت اختیاری و محدودیت هایی که در مهاجرت قانونی از طرف دولت های

می شود بروز مینماید. افرادی که با شرایط نامناسب زندگی فرصتهای بعد کمبود شغل و غیره رو به رو هستند برای یافتن فرصتهای بهتر زندگی و افراد متقاضی پناهندگی برای نجات زندگی خود از خطرات اقدام به مهاجرت میکنند و امیدوارند از طریق مهاجرت این شرایط را بهبود بخشند اما زمانی که با وجود قوانین و سیاستهای سختگیرانه کشور مقصد مواجه میشوند میبینند که قادر نخواهند بود به طور قانونی بر موانع مذکور فائق آیند بنابراین به مهاجرت غیرقانونی مبادرت می ورزند اغلب کشورهایی که به عنوان مقصد انتخاب میشوند کشورهای توسعه یافته هستند و ورود آنها با توجه به تدابیر امنیتی امری دشوار است؛ لذا این افراد با توسل به شیوه های غیرقانونی اقدام به مهاجرت میکنند (وان مول و والک ۱، ۸، ۲۰۱۶).

اثرات مهاجرت غیرقانونی

آثار مهاجران غیرقانونی به دلیل ویژگی ها و موقعیت خاصی که این مهاجران دارند، متفاوت از آثار مهاجران قانونی است. سطوح مهارتی پایین مهاجران غیرقانونی یکی از موارد مهمی است که تأثیر آنان در اقتصاد کشور میزبان را متمایز ساخته است. آنها در بازار کار با کارگران با مهارت پایین بومی و در بازار مسکن و برای دریافت کمک های همگانی با خانواده های کم

درآمد رقابت می کنند. حضور گسترده مهاجران غیرقانونی در کشور مقصد، این رقابت ها را شدت بخشیده و رفاه اقتصادی بومیان فقیر را کاهش می دهد. از طرف دیگر، عرضه بالای کارگران غیرماهر دستمزدهای کارگران ماهر و بازدهی سرمایه را افزایش می دهد. در نتیجه این بومیان با درآمد پایین هستند که هزینه بالایی برای مهاجرت غیرقانونی می پردازند. برخی معتقدند که کارگران مهاجر غیرقانونی منابعی نیز برای کشور میزبان دارند. مهم ترین استدلال آنها این است که مهاجران غیرقانونی کارهایی را انجام می دهند که کارگران بومی حاضر به انجام آنها نیستند. اینکه مهاجران غیرقانونی انجام کارهای کثیف، خطرناک و با مهارت پایین مشکل و سنگین را بر دوش می کشند دارای اهمیت است. انجام چنین کارهایی توسط کارگران بومی مستلزم پیشنهاد دستمزدهای بسیار بالا از طرف کارفرمایان است. کارفرمایان جهت جذب کارگران بومی در این شغل ها، مجبورند هزینه های بیشتری در محیط کار و امکانات آن انجام داده و از شرایط نامطلوب این مشاغل بکاهند، زیرا در این حالت، یک محل کار تمیز، ایمن و بسیار خوشایند پدیدار می شود و دیگر کارگران بومی انتظار دستمزدهای بسیار بالا را ندارند. علاوه بر آن، کارفرمایان در جانشینی سرمایه به جای نیروی کار بسیار گران سرمایه گذاری می کنند تا مقدار تقاضای نیروی کار برای چنین شغل هایی را کاهش دهند. سرانجام بعضی از این شغل ها از بازار کار حذف می شوند. اما کالاها و خدماتی که ارزش تولیدی دارند، تولید می شوند؛ حتی اگر روش های تولید به علت هزینه بالای کارگران غیرماهر تغییر کنند (چیس ویک، ۱، ۲۰۱۳، ۳۵۰).

دیدگاه های موجود درباره تأثیر مهاجرت بر اقتصاد

دیدگاه جهان گرا

این دیدگاه توسط جانسون مطرح شده و بیان می کند که فرار مغزها منعکس کننده عملکرد بازار بین المللی برای عامل تولید سرمایه انسانی یا نیروی کار ماهر است و سرمایه انسانی مانند سرمایه فیزیکی از مناطقی که دارای بازدهی کمتر است به مناطق با بازدهی بالاتر منتقل می شود. این رویکرد معتقد است که انتقال سرمایه انسانی دارای سود برای هر دو کشور مبدا و مقصد است. طرفداران این رویکرد از جمله جانسون و همکاران^۲، (۲۰۰۸) معتقدند مهاجرت بین المللی نیروی کار هم برای کشور مهاجر فرست و هم برای جامعه جهانی منفعت ایجاد می کند و موجب افزایش تولید جهانی می شود. به عبارتی مهاجرت علاوه بر سود کشورهای مقصد، به طور غیر مستقیم به سود کشورهای مبدا هم می باشد. طبق این دیدگاه تا زمانی که

1-Chissvik

2-Janson et al

زیان‌های کشور مبدا از منافع کشور مقصد کمتر باشد مهاجرت در سطح جهانی امری سودمند است. این دیدگاه همچنین مخالف دخالت دولت در اعمال سیاست‌های ضد مهاجرتی است.

نظریه رشد درون‌زای مهاجرت

در نظریه‌ی رشد درون‌زا به نقش سرمایه انسانی در رشد اقتصادی تاکید بسیار شده است و این بیانگر نحوه اثرگذاری مهاجرت بر رشد اقتصادی می باشد. خارج شدن افراد متخصص از کشور موجب کاهش انباشت سرمایه انسانی و نهایتاً کاهش رشد اقتصادی می شود. در مقابل، ورود مهاجران باعث افزایش انباشت سرمایه انسانی و رشد اقتصادی می گردد.

انگیزه‌ها و اثرات مهاجرت بر توسعه اقتصادی

مهمترین دلیل برای مهاجرت دستمزدهای بالا در مقصد است به طوری که رفاه اضافی و بیشتری ایجاد میکند و به مهاجر امکان مصرفی شدن در زندگی را میدهد؛ اما دلیل اینکه مهاجر به موطن خویش برمیگردد، نیروی خرید بالاتر و بیشتر با پول رایج مقصد در موطن خویش است. دلیل دیگر در رابطه با مهاجرت برگشتی صرفاً وابسته به ملاحظات سرمایه نیروی انسانی است. با تفاوت جغرافیایی در عرضه و تقاضای بازار کار، تفاوت بارز در میزان درآمد باعث میشود افراد از مناطق کم‌درآمد به مناطق پر درآمد و بخشهایی با کار بیشتر مهاجرت کنند. با وجود اینکه مهاجرت برگشتی بیشتر توسط بزرگسالان و بازنشستگان صورت میگیرد، در عین حال عده‌ای از جوانان نیز به دلایل بهداشتی، عدم آلودگی هوا و غیره در روستا اقامت نموده و روزها صرفاً برای کار وارد شهر میشوند. براین اساس، کانالی که مهاجرت روی توسعه روستایی میتواند تاثیر داشته باشد، مهاجرت برگشتی است. در واقع با تجربه کار در خارج از موطن خود، مهاجران برگشتی احتمالاً سرمایه نیروی انسانی، مالی و اجتماعی انباشته‌های را به موطن خود بر میگردانند که آنها را قادر میسازد تا کسب و کار خود را در روستا یا موطن خود آغاز کنند. پدیده مهاجرت برگشتی میتواند یک مکانیزم متعادل کننده‌های را به وجود آورد که از طریق آن نیروی کار انباشته را به بخشی که نیروی کار کمتری دارد انتقال دهد. با بهبود زمین کشاورزی در بخشهای روستایی و با ایجاد محیطی اجتماعی و اقتصادی برای مالکان روستایی، منطقی است جوانان روستایی در موطن خود بمانند و فعالیتهای تولید-درآمد در آنجا انجام دهند؛ بنابراین، با تقویت منابع انسانی، گسترش تولید کشاورزی، بهبود بازار کار، ایجاد درآمد و سرمایه‌گذاری توسط بخش خصوصی و غیره میتوان باعث رشد و توسعه مناطق روستایی شد. در چندین سال گذشته روند مهاجرت برگشتی در روستاهای شهرستان اهر افزایش چشمگیری داشته است. هر یک از مهاجران انگیزه‌ها و دلایل متفاوتی برای انتخاب محل اقامت خود در روستاها دارند. مقاومتی مسکن روستایی و اقامت مهاجران و ساخت خانه‌های ویلایی در محیط‌های روستایی ساختوسازها را تغییر داده است (منافی و همکاران، ۱۷۹، ۲۰۱۷).

ادبیات تجربی

نوبهار و همکاران، (۱۴۰۰)، " بررسی رابطه بین بیکاری و خالص مهاجرت: رهیافت اقتصادسنجی فضایی". مهاجرت پدید ها ی پی چی ده و چندوجهی است که همواره مورد توجه بسیاری از محققان علوم مختلف قرار گرفته است. در این مطالعه به بررسی موضوع مهاجرت از منظر اقتصادی می‌پردازیم. هدف اصلی مطالعه حاضر بررسی رابطه بین بیکاری و نرخ خالص مهاجرت است. در این راستا رابطه بین این دو متغیر با استفاده از داده‌های تمامی شهرستان‌های کشور طی دوره زمانی ۱۳۸۵-۹۵، با رویکرد علیت فضایی مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس به برآورد مدل مهاجرت با روش اقتصادسنجی فضایی پرداخته میشود. نتایج حاصل از آزمون علیت فضایی موید وجود رابطه علی بین خالص مهاجرت و بیکاری است و جهت رابطه از بیکاری به خالص مهاجرت می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از برآورد مدل مهاجرت با استفاده از روش وقفه فضایی متغیرهای توضیحی بیانگر آن است که از بین متغیرهای تحقیق، متغیرهای نرخ بیکاری، سهم اشتغال صنعتی، تولید ناخالص داخلی سرانه، سهم جمعیت جوان از کل جمعیت و تحصیلات مهم-ترین عوامل مؤثر بر خالص مهاجرت بوده و دارای اثرات مستقیم و سرریز فضایی معناداری بر خالص مهاجرت هستند. همچنین متغیر بی‌کاری به عنوان اصلیت‌ترین متغیر مطالعه حاضر دارای اثر مستقیم منفی و اثر سرریز فضایی مثبت بر خالص مهاجرت است. به عبارت دیگر افزایش بیکاری در یک شهرستان موجب کاهش خالص مهاجرت در آن شهرستان و افزایش خالص مهاجرت در شهرستانهای مجاور میشود.

ژوو، ۱، (۲۰۲۱)، "موضوع جهانی مهاجرت: تمرکز بر مهاجران غیرقانونی برای کشاورزی ایالات متحده". مفاد ضد مهاجرتی قانون شناسه واقعی ایالات متحده، بسیاری از مهاجران غیرقانونی را از کار کردن محدود کرده است و فرض بر این است که تأثیرات منفی بر بخش‌های کارگری کشاورزی ایالات متحده دارد. او تقسیم نظرات در مورد مشارکت قانون در بین ایالت‌های ایالات متحده به مطالعه حاضر اجازه می‌دهد تا از روش تفاوت‌های تعمیم‌یافته (DID) برای تخمین تأثیرات اجرای قانون بر دریافت‌های نقدی سطح ایالت ایالات متحده برای هشت دسته از کالاهای کشاورزی استفاده کند. مطابق با این فرضیه، نتایج تجربی نشان می‌دهد که پیروی از قانون تأثیرات منفی بر دریافت‌های نقدی کالاهای کشاورزی تولید شده در بخش‌های کارگر فشرده دارد، جایی که اکثر کارگران مزرعه مهاجر غیرقانونی استخدام می‌شوند. در حالی که اجرای قانون تأثیر قابل توجهی در دریافت‌های نقدی «میوه و آجیل» ندارد، منجر به کاهش ۱۷.۲ درصدی دریافت‌های نقدی «سبزیجات و خربزه» می‌شود. پیوند ضعیف دریافت مهاجر برای "میوه‌ها و آجیل" نشان می‌دهد که آسیب‌پذیری کشاورزان نسبت به تغییرات در سیاست‌های مهاجرت بسته به کالاها متفاوت است، و پیوند قوی دریافت مهاجر برای "سبزیجات و

خریزه" نیاز به کاهش سرعت اجرای قانون مهاجرت فعلی و تحمل ضمنی اشتغال غیرمجاز را ایجاد می کند .

ذوالفقاری و مراد مرادی، (۱۳۹۷)، " تدوین و ارائه راهبردهای کنترل ژئوپلیتیک مهاجرت غیر قانونی در مناطق مرزی شرق کشور با تاکید بر نظم و امنیت". ورود غیرقانونی اتباع بیگانه از مرزهای شرقی به شهرهای مختلف کشورمان به خصوص اتباع افغانی و پاکستانی از دیرباز به عنوان یکی از معضلات جامعه ایرانی مطرح بوده و این مسئله در طول سال های گذشته از منظرهای مختلفی همچون تکدی‌گری، زاغه نشینی و بزهکاری از سوی صاحب نظران و کارشناسان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. هدف پژوهش حصار ارزیابی و تحلیل راهبردهای کنترل ژئوپلیتیک مهاجرت غیرقانونی در مناطق مرزی شرق کشور با تأکید بر نظم و امنیت است. روش تحقیق این پژوهش توصیفی -تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. جامعه آماری در سطح سه استان خراسان رضوی، خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان و در چارچوب مولفه های ژئوپلیتیکی مهاجرت (سیاسی - امنیتی، جغرافیایی طبیعی و اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حقوقی - قضایی) و از میان متصدیان و خبرگان این عرصه با حداقل مدرک کارشناسی ارشد و داشتن ۳ سال سابقه کار و یا متخصصین دانشگاهی ویژه هر کدام از سه استان محدوده مورد مطالعه می باشد. همچنین پژوهشگر از هر دو روش گردآوری اطلاعات یعنی روش های میدانی (مصاحبه عمیق و پرسشنامه) و کتابخانه ای علمی و تخصصی و سایت های اینترنتی معتبر بهره برداری نمود. سوال اصلی مقاله؛ راهبردها و راهکارهای مناسب کنترل مهاجرت غیرقانونی در مناطق مرزی شرق کشور کدام هستند؟ می باشد. پرسشنامه تهیه شده مبتنی بر مقیاس لیکرت تهیه و پایایی پرسشنامه از طریق روش آلفای کرونباخ سنجیده شد و برای ارائه راهبردها و راهکارهای عملیاتی و اجرایی از برنامه ریزی راهبردی از نوع SWOT استفاده گردید. نتایج نشان می دهد که در مجموع ۲۰ راهکار و راهبرد به دست آمده که از میان آن ها راهبرد تهاجمی ۵ راهبرد، ۷ راهبرد محافظه کارانه، ۴ راهبرد تدافعی و ۳ راهبرد می باشد. با توجه به تحلیل صورت گرفته، نوع راهبرد از نوع محافظه کارانه تعیین گردید.

روش شناسی پژوهش

پارادایم تحقیق اثبات گرا و روش تحقیق کمی از نوع توصیفی بود جامعه‌ی پژوهش شامل کلیه متخصصان اقتصادی است که حداقل ۵ سال سابقه کار و تجربه در این زمینه راداشته باشند نمونه گیری به صورت هدفمند تا اشباع نظری انجام شد که با ۱۰ نفر از خبرگان در خصوص مولفه های عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران مصاحبه شد. سپس با تلفیق شاخص‌های استخراج شده از مبانی نظری و نظر خبرگان در فاز دلفی پرسش نامه اولیه طراحی گردید و ۳۶۵ پرسشنامه به روش نمونه‌گیری در دسترس بین مردم منطقه ۲۲ بخش گردید. روش گردآوری داده ها کتابخانه ای و میدانی بود. پس از جمع آوری پرسش نامه‌ها،

شاخص‌هایی که نمره بالای ۴۵ کسب کرده بودند برای مرحله بعد انتخاب شدند. در مرحله دوم شاخص‌ها در قالب پرسشنامه اولیه در اختیار گروه کانون و خبرگان و متخصصان قرار خواهد گرفت و پس از پاسخگویی به این پرسشنامه نهایتاً پرسشنامه تکمیل شده با استفاده از نرم افزار **spss** و ضریب کندال نتایج بررسی شد. روایی پرسشنامه از طریق روایی صوری، سازه و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ، پایایی مرکب، پایایی اشتراکی تایید شد. که نتایج در جدول شماره ۱ آمده است. همچنین برای تحلیل یافته‌ها از معادلات ساختاری استفاده شد.

جدول ۱- بررسی پایایی پرسشنامه

متغیر	شماره سوالات	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	پایایی اشتراکی
بیکاری و اشتغال	۱ الی ۹	۰/۷۳۳	۰/۸۶	۰/۶۸
عواقب اجتماعی	۱۰ الی ۱۹	۰/۸۸۶	۰/۸۰	۰/۶۶
فرصت شغلی	۲۰ الی ۲۴	۰/۸۷۵	۰/۸۳	۰/۷۷
مسکن	۲۵ الی ۲۸	۰/۸۶	۰/۸۹	۰/۷۳
تخصص گرایی حرفه ای	۲۹ الی ۳۳	۰/۷۹	۰/۷۸	۰/۸۶

یافته‌های تحقیق

برای تعیین سوال اول: شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران، نخست در فاز اول به جهت شناسایی عوامل، با توجه به مرور متون و تحقیقات پیشین صورت گرفته عواملی به عنوان شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران احصاء شد. در فاز دوم جلساتی به صورت دلفی با متخصصان اقتصادی تعداد ۱۰ نفر، برگزار شد و خروجی این جلسات به انضمام مطالعات ادبیات تحقیق استخراج بیش از ۳۳ عامل موثر بوده است، در ادامه پرسشنامه پنج گزینه ای با طیف لیکرت در اختیار کارشناسان قرار گرفت و از آنها خواسته شد که عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران را به صورت تجمیع نظرات تعیین نمایند. سپس با استفاده از میانگین نظرات خبرگان، شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران تعیین شد از اینرو ۳۳ شاخص زیر به عنوان شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران احصاء شد که در قالب ۵ سطح بیکاری و اشتغال، عواقب اجتماعی، فرصت شغلی، مسکن، تخصص گرایی حرفه ای دسته بندی شده اند که در ادامه جزئیات دستیابی به آن مطرح می‌شود. با توجه به میانگین های کسب شده، عواملی که امتیاز کمتر از حد متوسط (۳) کسب کرده‌اند حذف می‌شوند و مابقی به عنوان شاخص‌ها در نظر گرفته می‌شوند. که ۴ عامل از شاخص‌ها حذف شدند و ۲۹ شاخص باقی ماندند. که در جدول زیر قابل مشاهده است.

جدول ۲- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به بیکاری و اشتغال

ردیف	عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به بیکاری و اشتغال	کاملاً موافقم	مواظفم	بی‌تفاوتم	مخالقم	کاملاً مخالفم	میانگین
۱	عوامل مربوط به بیکاری و اشتغال	۸	۲	۰	۰	۰	۴.۸۳۳۳
۲		۲	۵	۳	۰	۰	۲.۴۳۹
۳		۵	۵	۰	۰	۰	۴.۴۱۶۷
۴		۵	۳	۱	۰	۱	۴.۱۱۶۷
۵		۴	۴	۲	۰	۰	۳.۸۳۳۳
۶		۵	۴	۱	۰	۰	۲.۶۷۵
۷		۶	۳	۰	۱	۰	۳.۷۵۰۰
۸		۷	۲	۱	۰	۰	۳.۹۸۳۲
۹		۴	۵	۱	۰	۰	۳.۱۳۹

جدول ۳- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به عواقب اجتماعی

رتبه	عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به عواقب اجتماعی	کاملاً موافقم	موافقم	بی‌تفاوتم	مخالفم	کاملاً مخالفم	میانگین
۱۰	خروج ارز از کشور	۶	۳	۱	۰	۰	۴.۵۸۳۳
۱۱	کاهش امنیت شغلی کارگران بومی	۳	۴	۲	۰	۱	۳.۸۳۳۳
۱۲	افزایش بیکاری میان کارگران بومی	۴	۴	۱	۱	۰	۲.۱۶۶۷
۱۳	افزایش شاغلین غیر مجاز	۵	۳	۲	۰	۰	۴.۴۱۶۷
۱۴	باعث افزایش محرومیت در حاشیه شهر های مهاجر چذیر	۶	۳	۱	۰	۰	۴.۵۸۳۳
۱۵	ترویج مواد مخدر و استفاده از آن و سایر مواد غیرقانونی	۴	۴	۰	۱	۱	۳.۳۳۳۳
۱۶	ایجاد ناامنی های قانونی، اجتماعی و فرهنگی	۶	۴	۰	۰	۰	۳.۷۶۹۸
۱۷	دور زدن قوانین و روح بی قانونی	۳	۵	۲	۰	۰	۳.۵۰۰۰
۱۸	بروز بحران های اجتماعی و فرهنگی	۶	۳	۰	۱	۰	۳.۸۳۳۳
۱۹	تهدید نظم اجتماعی و قانونی توسط اتباع خارجی	۲	۶	۱	۱	۰	۳.۸۳۳۳

جدول ۴- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی، عوامل فرصت شغلی

رتبه	عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به فرصت شغلی	کاملاً موافقم	موافقم	بی‌تفاوتم	مخالفم	کاملاً مخالفم	میانگین
۲۰	تهدید کارآفرینی	۶	۴	۰	۰	۰	۳.۵۰۰۰
۲۱	از بین رفتن فرصت های شغلی	۲	۵	۳	۰	۰	۳.۸۳۳۳
۲۲	استفاده از امکانات عمومی به صورت غیرقانونی	۵	۵	۰	۰	۰	۴.۵۰۰۰
۲۳	ایجاد زمینه برای فعالیت های زیرزمینی و غیرقانونی	۵	۴	۱	۰	۰	۴.۳۳۳۳
۲۴	سودجویی بنگاه های اقتصادی	۴	۴	۰	۲	۰	۳.۶۶۶۷

جدول ۵- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی، عوامل مسکن

میانگین	کاملاً مخالفم	مخالفم	بی‌تفاوتم	موافقم	کاملاً موافقم	میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی، عوامل مسکن	ردیف
۳.۳۳۳ ۳	۰	۲	۲	۳	۳	تحمل هزینه مسکن بالای مهاجران غیرقانونی به بومیان کم درآمد	۲۵
۳.۱۶۶ ۷	۰	۰	۳	۳	۴	رقابت در بازار مسکن با خانواده های بومی کم درآمد	۲۶
۳.۳۳۳ ۳	۰	۰	۱	۲	۷	افزایش قیمت زمین	۲۷
۴.۱۶۶ ۷	۰	۰	۰	۵	۵	کاهش متراژ واحد های مسکونی	۲۸

جدول ۶ - میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی، تخصص گرایی حرفه ای

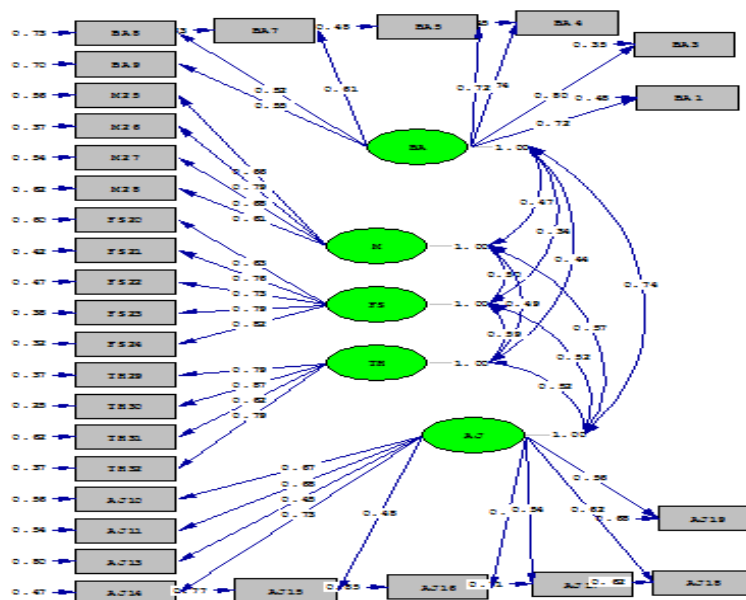
میانگین	کاملاً مخالفم	مخالفم	بی‌تفاوتم	موافقم	کاملاً موافقم	میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه های تبعات اقتصادی، تخصص گرایی حرفه ای	ردیف
۳.۸۳۳۳	۰	۰	۲	۵	۳	رقابت در بازار کار با کارگران بومی دارای سطح مهارت پایین	۲۹
۳.۲۵۰۰	۰	۰	۱	۶	۳	افزایش بازده سرمایه به خاطر حضور کارگران غیرماهر	۳۰
۳.۸۳۳۳	۰	۰	۰	۶	۴	سرمایه گذاری کارفرمایان در جانشینی سرمایه به جای نیروی کار گرانقیمت	۳۱
۳.۰۸۳۳	۱	۰	۲	۶	۱	کاهش دوره های آموزشی مناسب و کافی برای پیشرفت و توسعه	۳۲
۲.۵۸۳۳	۱	۰	۱	۵	۳	از بین رفتن تخصص گرایی حرفه ای	۳۳

برای سوال دوم: تاثیر مولفه های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران چگونه می باشد؟ ابتدا شاخص های برزندگی از طریق نرم افزار لیزرل محاسبه شد با توجه به جدول ۷ شاخص های برآزش کلی مدل وضعیت مطلوبی را نشان می دهد. مقدار کای اسکوتر مدل نشان می دهد که نمی توان تفاوت بین ماتریس های کوواریانس مشاهده شده و باز تولید شده را به لحاظ آماری معنادار تلقی کرد.

جدول ۷- جدول نام و مقدار شاخص های برازش

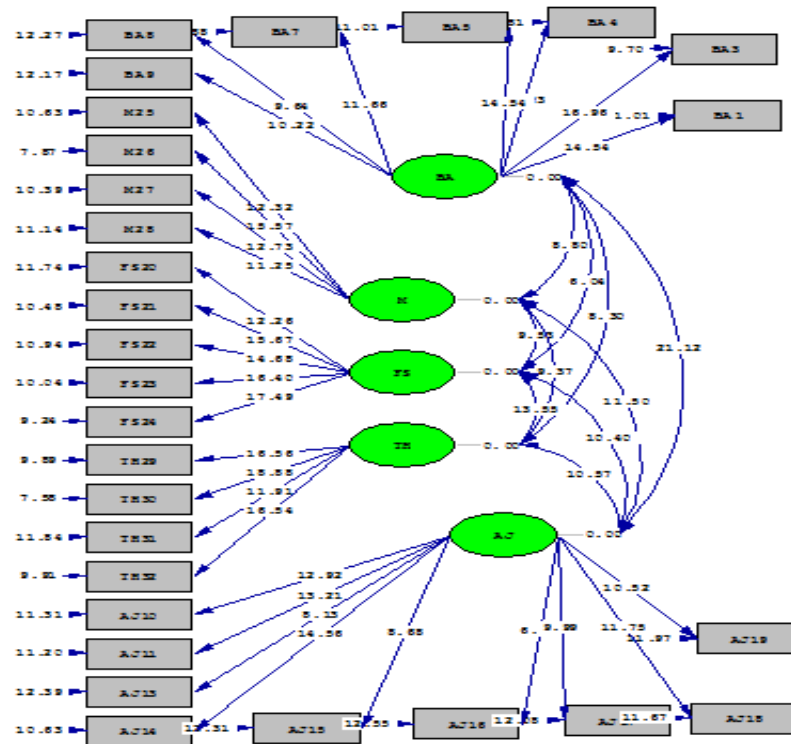
نام شاخص برازش	سطح مطلوب قابل قبول	مقدار شاخص برازش
Df	--	۳۶۷
Chi-Square	--	۲/۴۶
χ^2/df	کوچکتر از ۵	۱/۷۴۰
RMSEA	کوچکتر از ۰/۰۱	۰/۰۷۹
CFI	بزرگتر از ۰/۹۰	۰/۹۳
IFI	بزرگتر از ۰/۹۰	۰/۹۳
NFI	بزرگتر از ۰/۹۰	۰/۹۰
RFI	بزرگتر/۰/۹۰	۰/۹۰

شاخص برازش RMSEA و فاصله اطمینان ۰/۹۰ آن در دامنه قابل قبول قرار دارند. در نمودار شماره ۱ و ۲ ضریب استاندارد و آماره t نشان داده شده است.

Chi-Square=1002.00, df=367, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

نمودار ۱ - ضرایب استاندارد شده مدل ساختاری و اندازه‌گیری تحلیل عاملی مرتبه دوم

Chi-Square=1002.00, df=367, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

نمودار ۲- آماره χ^2 برای ضرایب مدل

به منظور تحلیل ساختار درونی پرسشنامه و کشف عوامل تشکیل دهنده هر سازه، روایی سازه با استفاده از ابزار تحلیل عاملی تاییدی انجام شد. تحلیل عاملی تاییدی سازه های تحقیق در قالب جدول ۸ ارائه و تایید شده اند.

جدول ۸- مقادیر ضریب λ و آماره t مدل

λ	آماره t	پارامتر	متغیرها	
۰/۷۲	۱۴/۵۴	BA1	بیکاری و اشتغال	
۰/۸۰	۱۶/۹۶	BA3		
۰/۷۴	۱۵/۰۳	BA4		
۰/۷۲	۱۴/۵۴	BA5		
۰/۶۱	۱۱/۶۶	BA7		
۰/۵۲	۹/۶۴	BA8		
۰/۵۵	۱۰/۲۲	BA9		
۰/۶۷	۱۲/۹۲	AJ10		عواقب اجتماعی
۰/۶۸	۱۳/۲۱	AJ11		
۰/۴۵	۸/۱۳	AJ13		
۰/۷۳	۱۴/۵۶	AJ14		
۰/۴۸	۸/۶۸	AJ15		
۰/۳۹	۶/۹۲	AJ16		
۰/۵۴	۸/۹۹	AJ17		
۰/۶۲	۱۱/۷۵	AJ18		
۰/۵۶	۱۰/۵۲	AJ19		
۰/۶۳	۱۲/۲۶	FS20	فرصت شغلی	
۰/۷۶	۱۵/۶۷	FS21		
۰/۷۳	۱۴/۶۸	FS22		
۰/۷۹	۱۶/۴۰	FS23		
۰/۸۲	۱۷/۴۹	FS24		
۰/۶۶	۱۲/۳۲	M25	مسکن	
۰/۷۹	۱۵/۵۷	M26		
۰/۶۸	۱۲/۷۳	M27		
۰/۶۱	۱۱/۲۵	M28		
۰/۷۹	۱۶/۵۶	TH29	تخصص گرایی حرفه ای	
۰/۸۷	۱۸/۸۸	TH30		
۰/۶۲	۱۱/۹۱	TH31		
۰/۷۹	۱۶/۵۴	TH32		

نتیجه گیری و پیشنهادات

به طور کلی مهاجرت‌ها را می‌توان مجموعه‌ای از فرایندها با ابعاد مختلف است که به عبور از مرزهای سیاسی کشور به صورت فردی، خانوادگی و گروهی اشاره دارد، به گونه‌ای که نهایتاً به اقامت آنها در موقعیت جغرافیایی جدید منجر می‌شود. مهاجرت به طور متوسط تأثیرات اقتصادی مثبتی بر جمعیت بومی دارد، اما در مورد اینکه آیا مهاجرت با مهارت پایین بر افراد بومی با مهارت پایین تأثیر منفی می‌گذارد، متفاوت است. اقتصاددانان توسعه معتقدند که کاهش موانع تحرک نیروی کار بین کشورهای در حال توسعه و کشورهای توسعه یافته یکی از کارآمدترین ابزارهای کاهش فقر خواهد بود. مهاجرت خالص مثبت می‌تواند معضل جمعیتی در شمال جهان پیر را نرم کند. یکی از کشورهایی که در طول سال‌های گذشته شاهد سیل عظیمی از مهاجران غیرقانونی بوده، ایران است. آمارها نشان می‌دهد که بیش از ۹۹ درصد از مهاجران افغانی به طور غیرقانونی از مرزهای کشورشان وارد ایران شده‌اند. یکی از موارد مهم در بحث مهاجرت، ارتباط آن با امنیت از ابعاد مختلف است. در گذشته جنبه‌های منفی مهاجرت مورد توجه شده و تأثیرگذاری‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نشأت گرفته از این جریان در چارچوب امنیتی اهمیت بیشتری پیدا کرده است. به همین دلیل این تحقیق با هدف شناسایی عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران انجام گرفت که بر اساس هر سوال در ادامه به بحث در مورد آن می‌پردازیم.

بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهاد بر اساس هر سوال:

سوال اول: شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران کدامند؟

با توجه به نتایج بدست آمده شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران از دیدگاه متخصصان اقتصادی و کارشناسان ۶ فاکتور با نام‌های تخصص‌گرایی حرفه‌ای، مسکن، عواقب اجتماعی، بیکاری و اشتغال و فرصت شغلی می‌باشد. نتایج این یافته‌ها با تحقیقات ایپستین و همکاران، (۲۰۱۵)، چاسام بولی و پری، (۲۰۱۶)، بیکسلر، (۲۰۲۰)، السینا و تابلینی، (۲۰۲۰)، ژوو، (۲۰۲۱)، استرزلکی و همکاران، (۲۰۲۱)، بهرامی پور، (۱۳۹۸)، صادقی و همکاران (۱۴۰۰)، نوبهار و همکاران، (۱۴۰۰)، نجاتی و همکاران، (۱۳۹۷) همسو است.

در ارتباط با سوال دوم: تأثیر مولفه‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران چگونه می‌باشد؟

در این خصوص نتایج نشان می‌دهند که ۶ فاکتور (کیفیت سیستم رفتاری، کیفیت رفتاری، صحت مبادله‌ای خدمات، کم بودن ریسک، قابلیت دسترسی و قابلیت اعتماد) شاخص‌های موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران می‌باشند که تمامی شاخص‌های دارای تأثیر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران می‌باشند. نتایج این یافته‌ها با تحقیقات ایپستین و همکاران، (۲۰۱۵)، چاسام بولی و پری، (۲۰۱۶)، بیکسلر، (۲۰۲۰)، السینا و تابلینی، (۲۰۲۰)،

ژوو، (۲۰۲۱)، استرزلکی و همکاران، (۲۰۲۱)، بهرامی پور، (۱۳۹۸)، صادقی و همکاران (۱۴۰۰)، نوبهار و همکاران، (۱۴۰۰)، نجاتی و همکاران، (۱۳۹۷) همسو است.

می‌توان در ارتباط با نتایج بالاتوضیح و پیشنهاد داد که به دلیل بالا بودن نرخ بیکاری در ایران و از طرفی با توجه به یافته تحقیق مبنی بر تاثیر مثبت افغانه بر نرخ بیکاری کشور، پیشنهاد می‌شود در راستای سیاست‌گذاری دولت کنترل بیشتری بر حضور مهاجران افغانی در بازار کار ایران صورت گیرد، به ویژه بر گروه هایی که فاقد مجوز کار هستند. نظارت بیشتری صورت گیرد.

اکثر مهاجرین تن به بازگشت نمی‌دهند. از این رو بهترین روش برای مقابله با اشتغال مهاجران، در نظر گرفتن راهکارهایی برای حل مشکل تقاضای مهاجران است. سیاست‌های طرف تقاضا به شکل افزایش احتمال دستگیری کارفرمایان و بالابردن هزینه‌های به کارگیری نیروی کار افغانی از طریق تشدید مجازات و کاهش هزینه های استفاده از نیروی کار ایرانی از طریق در نظر گرفتن معافیت های مالیاتی و بیمه‌ای، بهترین راهکار در مبارزه با اشتغال مهاجران افغانی به ویژه مهاجران غیرقانونی خواهد بود.

همچنین به منظور بازسازی و استاندارد نمودن محیط کار، به کارگاه هایی که به دلیل شرایط سخت کاری و عدم رعایت استانداردهای محیطی در آنها، نیروی کار ایرانی رغبتی به کار کردن در آن کارگاه ها ندارد، تسهیلات بانکی و اعتبارات ارزان قیمت اعطا شود؛ البته مشروط به استخدام و جایگزینی نیروی کار ایرانی.

در مشاغلی که در کوتاه مدت جایگزینی نیروی کار ایرانی برای آنها امکان پذیر نبوده و با کمبود افراد ایرانی جویای کار در آن بخش‌ها مواجه هستیم. به مهاجران افغانی پروانه کار موقت صادر شود و بدین طریق کارگران افغانی یا کشورهای دیگر به مکان ها و مشاغلی که اولاً نیاز به حضور این کارگران در آنها احساس می‌شود و ثانیاً این مکان ها و مشاغل کاملاً تحت نظارت وزارتخانه ها می باشند هدایت شوند

منابع:

- اختیاری امری، رضا؛ رفیع، حسین؛ (۱۳۹۷). مهاجران خاورمیانه‌ای و امنیت اروپا، مطالعات روابط بین الملل، ۱۱(۴۲): صفحات ۷۳-۱۰۱. <https://rms.umz.ac.ir>
- ذوالفقاری، حسین، (۱۳۹۶)، "تأثیر مهاجرت غیرقانونی بر امنیت مرزهای پژوهش نامه مطالعات مرزی، ۳(۱۴)، صفحات ۱۲۷-۱۶۲.
- ذوالفقاری، حسین؛ مراد مرادی، عزیز. (۱۳۹۷). تدوین و ارائه راهبردهای کنترل ژئوپلیتیک مهاجرت غیرقانونی در مناطق مرزی شرق کشور با تأکید بر نظم و امنیت. فصلنامه امنیت ملی، ۹(۲)، صفحات ۱۵۳-۱۸۰.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage>
- ذوالفقاری، حسین. (۱۳۹۷). تاثیر مهاجرت غیرقانونی بر امنیت مرزهای جنوب شرق کشور، پژوهشنامه مطالعات مرزی، ۵(۳). <https://www.sid.ir/paper/519458/fa>
- عیسی زاده، سعید؛ مهران فر، جهانبخش (۱۳۹۱). مهاجرت غیرقانونی و تبعات اقتصادی آن در کشورهای میزبان (با تأکید بر مهاجران افغانی در ایران). فصلنامه راهبرد اجتماعی و فرهنگی، ۱(۲)، صفحات ۹۷-۱۱۶.
- عیسی زاده، سعید؛ مهرانفر، جهانبخش. (۱۳۹۱). مهاجرت غیرقانونی و تبعات اقتصادی آن در کشورهای میزبان، راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱(۲): صفحات ۹۷-۱۱۶. <https://www.sid.ir/paper/486846/fa>
- نوبهار الهام؛ قربانی فهمیده؛ حداد مقدم ملیحه. (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین بیکاری و خالص مهاجرت: رهیافت اقتصادسنجی فضایی. نشریه علمی (فصلنامه) پژوهشها و سیاستهای اقتصادی ۱۷(۵)، صفحات ۱۳۵-۱۷۶. <http://ensani.ir/fa/article/470567>
- Alesina, A. F, Tabellini, M. (2020). The Political Effects of Immigration: Culture or Economics? 26(4). https://www.nber.org/system/files/working_papers/w30079/w30079
- Arar, K. H. (2021). Research on refugees' pathways to higher education since 2010: A systematic review. Review of Education, 9(3), e3303.
- runow, S., Nijkamp, P, Poot, J. (2015). The impact of international migration on economic growth in the global economy. In Handbook of the economics of international migration 14(3). North-Holland. <https://research.vu.nl/en/publications/the-impact-of-international-migration-on-economic-growth-in-the-g>
- Chiswick, Barry R. (2013).Illegal Aliens in the United States Labor Market. In Burton Weisbrod and Helen Hughes, eds., Human Resources, Employment and Development, 11(7). 346-367. <https://ideas.repec.org/f/pch425.html>
- Damen, R., Huijnk, W, Dagevos, J. (2022). Socio-cultural starting positions among recently arrived Syrian refugees in the Netherlands: A latent class analysis. International Journal of Intercultural Relations, 87, 72-84. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0147176722000104>

-Manafi Azar, R., Abdollahi, A., Alizadeh, T., Volaye, M., Ghasemi Ardahae, A., (2017). Return migration and its consequences on rural settlements. (Case study: Barondoog section of Miandoab city), Quarterly Journal of Residential Planning Studies Human cases, 9(2). 173-192.

<http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir/article-1-3266-e>

-Semi, A. (2021). Expatriate Adjustment and Work Performance during COVID-: The Role of Organisational Support in Hostile Environments.

Slettebak, M. H. (2020). Labour migration and increasing inequality in Norway. Acta Sociologica. <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/UN>.

-Van Mol, C, de Valk, H. (2017). Migration and immigrants in Europe: Springer, 14(7), pp. 1-23. <https://link.springer.com/chapte>.

-Zhu, y. (2021). The global issue of immigration: a focus on illegal immigrants for us agriculture, refugee immigrants for Germany's trade and the climate-induced diaspora from least developed countries. <https://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent>

-Zotti, A. (2021). Germany's 'Atypical' Leadership in the EU Migration System of Governance and its Normative Dimension. In The EU Migration System of Governance 15 (5), (pp. 225-258). Palgrave Macmillan, Cham. <https://publires.unicatt.it/publications/germanys-aty>.